

Scenariusz ćwiczenia 5: Notatka relacyjna

Charakter scenariusza i jego miejsce w pakiecie:

Scenariusz „Notatka relacyjna” dotyczy pracy z dźwiękiem powstającym w sytuacjach współobecności, w których działania jednej osoby wpływają na otoczenie i są przez to otoczenie rejestrowane, przetwarzane oraz odbierane. W centrum uwagi znajduje się relacja pomiędzy uczestnikiem a przestrzenią zamieszkiwaną przez innych ludzi, a także sposób, w jaki obecność, ruch, tempo oraz decyzje dotyczące dystansu kształtują warstwę dźwiękową sytuacji.

Scenariusz nie koncentruje się na nagrywaniu wypowiedzi ani na rejestracji treści komunikatów werbalnych. Materiałem pracy stają się dźwięki pośrednie: kroki, przesunięcia, zmiany akustyki wynikające z ruchu ciał, reakcje otoczenia, zmiany natężenia tła, chwilowe napięcia i rozluźnienia przestrzeni. Notatka relacyjna umożliwia uchwycenie tych zjawisk jako zapisu sytuacji społecznej, w której dźwięk pełni funkcję wskaźnika relacji, a nie nośnika informacji językowej.

Scenariusz ten wprowadza uczestników w obszar pracy wymagający szczególnej uważności oraz refleksji nad odpowiedzialnością. Każda decyzja rejestracyjna ma tu wymiar etyczny i sytuacyjny, ponieważ odbywa się w obecności innych osób. Dzięki temu scenariusz stanowi naturalne rozwinięcie wcześniejszych rozdziałów pakietu dotyczących etyki, prawa oraz ekologii pracy z dźwiękiem.

Cele scenariusza:

- rozwijanie świadomości relacyjnej w pracy z dźwiękiem
- ćwiczenie uważności na reakcje otoczenia
- praca z dystansem, ruchem i obecnością jako czynnikami dźwiękowymi
- przygotowanie do odpowiedzialnej rejestracji w przestrzeni publicznej i półpublicznej
- rozwijanie refleksji nad granicami działania edukacyjnego

Kontekst teoretyczny (dla prowadzących):

Notatka relacyjna odwołuje się do praktyk badań terenowych, etnografii dźwiękowej oraz studiów nad przestrzenią społeczną. W edukacji kulturowej pozwala analizować sytuacje, w których dźwięk ujawnia relacje władzy, hierarchii, bliskości i dystansu. Rejestracja staje się tu formą obserwacji, a nie aktem zawłaszczania przestrzeni.

Scenariusz umożliwia pracę nad rozpoznawaniem momentów, w których obecność rejestrującego wpływa na sytuację. Zamiast dążyć do neutralności, uczestnicy uczą się dostrzegać własny udział w kształtowaniu zdarzeń dźwiękowych.

Uczestnicy i warunki realizacji:

Scenariusz przeznaczony jest do pracy z młodzieżą starszą oraz osobami dorosłymi. Zalecana praca w grupach 3–6 osób lub indywidualnie.

Czas trwania:

- wariant podstawowy: 90 minut
- wariant rozszerzony: 150–180 minut

Przestrzeń:

- korytarze instytucji
- biblioteka, foyer, klatka schodowa
- fragment przestrzeni publicznej o umiarkowanym natężeniu ruchu

Materiały i środki:

- telefon lub rejestrator dźwięku
- słuchawki
- notes lub karta obserwacji
- zegar lub timer

Instrukcja działań:

Etap 1. Wprowadzenie do pojęcia relacji dźwiękowej

Prowadzący omawia różnicę pomiędzy rejestracją sytuacji a rejestracją relacji.

Uczestnicy proszeni są o wskazanie przykładów dźwięków, które informują o obecności innych osób bez udziału mowy.

Etap 2. Wybór sytuacji

Uczestnicy wybierają krótką sytuację, w której pojawia się współobecność: przejście przez korytarz, wejście do pomieszczenia, zatrzymanie się w przestrzeni wspólnej.

Sytuacja powinna trwać od 1 do 3 minut.

Etap 3. Obserwacja bez rejestracji

Pierwsze przejście sytuacji odbywa się bez nagrywania. Uczestnicy skupiają się na reakcjach otoczenia, zmianach natężenia dźwięku oraz własnych odczuciach związanych z obecnością innych osób.

Etap 4. Rejestracja dźwiękowa

Uczestnicy wykonują jedno nagranie sytuacji, starając się utrzymać spójną perspektywę oraz stabilny sposób poruszania się. Rejestracja kończy się wraz z naturalnym zakończeniem sytuacji.

Etap 5. Zapis obserwacji

Bezpośrednio po nagraniu uczestnicy zapisują krótkie obserwacje dotyczące przebiegu sytuacji: momentów napięcia, zmian w otoczeniu, własnych reakcji.

Etap 6. Odsłuch i analiza

Nagrania odsłuchiwane są indywidualnie lub w małych grupach. Rozmowa dotyczy relacji pomiędzy działaniem a odpowiedzią przestrzeni oraz różnic pomiędzy doświadczeniem a zapisem dźwiękowym.

Rezultat pracy:

Rezultatem ćwiczenia jest krótka notatka akustyczna dokumentująca sytuację współobecności oraz zapis refleksji towarzyszącej rejestracji. Materiał ten może funkcjonować jako samodzielna notatka lub jako punkt wyjścia do dalszej pracy montażowej.

Uwagi dla prowadzących:

- rejestracja powinna odbywać się w sposób jawny i uważny
- warto ograniczyć liczbę prób, aby zachować charakter sytuacji
- rozmowa po odsłuchu pełni kluczową rolę porządkującą doświadczenie
- scenariusz sprzyja pracy nad odpowiedzialnością i samoświadomością

Scenariusz „Notatka relacyjna” wprowadza uczestników w obszar pracy, w którym dźwięk staje się zapisem relacji społecznych oraz narzędziem refleksji nad obecnością w przestrzeni wspólnej. Stanowi wyraźne domknięcie pakietu, łącząc praktykę dźwiękową z wymiarem etycznym i społecznym.